

SARAH LARK

Toivoa
MAAILMAN
ääriässä

BAZAR

SARAH LARK

Toivoa
MAAILMAN
äärissä

Suomentanut Sanna van Leeuwen

BAZAR

Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Suomentanut Sanna van Leeuwen
Saksankielinen alkuteos *Eine Hoffnung Am Ende der Welt*
Originally published in Germany under the title
Eine Hoffnung am Ende der Welt
© 2015 by Bastei Lübbe AG, Cologne

Sitaatin oopperasta *Hannu ja Kerttu* on suomentanut Mikko Koivusalo.

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-376-526-9

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Painettu EU:ssa

PETOS

Teheran, Persia

Bombay, Intia

Pahiatua, Uusi-Seelanti (Pohjoissaari)

Heinäkuu 1944 – tammikuu 1945

Luku 1

Pakolaisleiri Teheranin lähellä Persiassa

”Missä Luzyna on?”

Adam, joka asui vanhempiensa kanssa parakin länsiosassa, pysähtyi hengästyneenä Helenan eteen. Hän näytti juosseen.

”Ei mitään aavistusta.” Hivenen harmissaan Helena nosti katseensa ompelutyöstään. Hän oli istunut auringossa mielissään siitä, että oli päässyt ulos ahtaista majoitustiloista. Edellisenä päivänä oli satanut, ja asukkaat olivat joutuneet pysymään sisällä. Helenan sisar oli purnannut, koska leirin säännöt eivät sallineet hänen mennä miesten parakkeihin tapaamaan poikaystäväänsä Kasparia. Luzyna oli riidellyt viereisen sängyn tytön kanssa ja hermostunut, kun vastapäisessä vuoteessa nainen oli puhellut jatkuvasti itsekseen. Helena oli ollut iloinen, kun Luzyna oli tänä aamuna viimein lähtenyt töihinsä kenttäkeittiöön, mutta nyt Adam tuli häiritsemään hänen rauhaansa. Siskosta oli

näköjään taas harmia. ”Eikö hän ole keittiöllä?” Helena kysyi alistuneena.

”Hänen piti mennä lääkäriin”, poika selitti päätään pudistellen. ”Tai niin hän ainakin sanoi keittäjälle.” Leirin yhteydessä oli pieni sairaala. ”Hän sanoi tulevansa takaisin ennen keskipäivää, mutta tähänkään mennessä häntä ei ole kuulunut, vaikka hänen piti tulla hakemaan ja jakamaan ruoka minun kanssani. En selviä kaikesta yksin, mutten haluaisi ilmiantaa Luzynaa. Jos hän ei siis ole lääkäriissä...” Adam, laiha ja näppylänaamainen, vaaleatukkainen viisitoistavuotias, keinui hermostuneesti jalalta toiselle.

Helena huokaisi. Aina sama juttu. Kukaan ei ikinä halunnut saattaa Luzynaa vaikeuksiin. Nuori tyttö onnistui aina löytämään ihmisiä, jotka suostuivat lakaisemaan hänen tempauksensa maton alle ja ottamaan hänen virheensä omalle kontolleen.

”Ei Luzyna ollut varannut aikaa sairaalaan”, Helena sanoi ja keräsi ompeluksensa kokoon. Esiliina, jonka hän oli ompelijakurssilla ommellut koneella, ei ollut onnistunut erityisen hyvin ja oli tahrainen jo nyt, koska lankoja päätellessään Helena pisteli jatkuvasti neulalla sormeensa. Käsiyöt eivät olleet hänen vahvinta alaansa. ”Ainakaan minulle hän ei sanonut mitään. Mutta olet kiltti, kun et halua kannella hänestä. Odota sen aikaa, että vien ompelukseni sisälle, niin tulen auttamaan sinua.”

Helena nousi seisomaan, meni parakkiin ja siristi silmiään puolihämärässä suuressa tilassa, jossa oli vain

muutama ikkuna-aukko. Hän sai varoa kompastumasta asukkaiden tavaroihin, joita oli kasattu ahtaille käytäville makuusijojen väliin. Parakki oli toivottoman ylikansoitettu: kapeat laverit seisoivat niin lähellä toisiaan, että jo kyljen kääntäminen häiritsi naapuria.

Helena heräsi melkein joka yö siihen, että Luzyna nukkui levottomasti. Sisar kärsi painajaisista, kuten monet muutkin puolalaiset pakolaiset, jotka olivat päässeet Siperian jälkeen Persiaan. Täällä he olivat viimein turvassa, mutta menneisyyden muistot vainosivat heitä yhä. Ennen kuin Stalin oli solminut kohtalokkaan sopimuksensa Hitlerin kanssa ja neuvostoliittolaiset olivat marssineet Puolaan syksyllä 1939, he olivat eläneet nuhteettomina Puolan kansalaisina. Edistääkseen Itä-Puolan venäläistämistä diktaattori oli määrännyt suuren osan Puolan asukkaita kuljetettavaksi työleireille Siperiaan. Kesäkuussa 1941 Saksa kuitenkin rikkoi hyökkäämättömyyssopimuksen, jonka nojalla Neuvostoliitto oli saanut Itä-Puolan hallintaansa. Stalinin oli pakko kääntyä Hitleriä vastaan yhdessä liittoutuneiden kanssa, mutta ehtona oli, että hän solmisi diplomaattisuhteet Puolan pakolaishallituksen kanssa. Neuvottelujen ansiosta Siperiaan siirretyt puolalaiset saivat armahduksen. Helena ja Luzyna olivat vapaita! Vasta perustettu puolalaisarmeija värväsi entisiä pakko-siirtolaisia joukkoihinsa, ja heidän mukanaan myös siskokset pääsivät Persiaan. Maa oli liittoutuneiden valvonnassa, ja puolalaiset olivat täällä pakolaisasemassa.

Tässä Etu-Aasian maassa kukaan ei vainonnut Hele-
nan ja Luzynan henkeä, mutta nuoret naiset eivät
olleet vielä lähimainkaan päässeet yli viime vuosien
kärsimyksistä.

Helena pääsi perille pieneen nurkkaukseen, jonka
hän jakoi sisarensa kanssa. Hän veti sivuun huovista
kyhätyn verhon, jolla he olivat erottaneet pienen yksityis-
alueensa yhteisestä makuusalista, ja heitti ompeluk-
sensa vuoteelle. Sitten hän kiiruhti Adamin kanssa
leirikeittiölle. Aurinko paistoi korkealta lumihuippuis-
ten vuorten yltä, päivä oli jo pitkällä, ja keittäjät olivat
laittaneet ruoan valmiiksi. Varmasti pakolaiset odotti-
vat jo kärsimättöminä. Täällä Persiassa he saivat päi-
vittäin kolme runsasta ateriaa, mikä oli heille kaikille
vieläkin pieni ihme. Siperiassa heidän oli annettu
nähdä nälkää vuosikaupalla.

Kenttäkeittiölle oli majoitustilojen luota matkaa
noin sata metriä, jonka Adam ja Helena taittoivat pit-
kin leveää, hyväkuntoista tietä. Pakolaisleiri oli alun
perin suunniteltu Persian ilmavoimien kasarmiksi. Kes-
keiset tiilirakennukset oli rakennettu huomattavasti
parakkeja tukevammin, ja niitä ympäröi kunnollinen
keltaiseksi maalattu muuri eikä pelkkä ruma piikki-
lanka-aita, jollainen oli kiireesti pystytetty majoitus-
rakennusten ympärille. Nämä neljä rakennusta eivät
kuitenkaan olleet riittäneet koko pakolaisvirralle. Ih-
misiä oli majoitettu ensin telttoihin, sitten häthätää
rakennettuihin parakkeihin. Kasarmirakennuksissa

oli nyt pääasiassa julkisia tiloja kuten sairaala, koulu ja verstaiteita.

Armeija oli järjestänyt pakolaisleirin käyttöön kaksi kenttäreittiä ja keittiöteltan. Nyt, Persian lämpimään kesäaikaan, keittiöapulaiset työskentelivät siellä hyvinkin mielellään. He istuivat mieluusti auringossa teltan edessä tai varjossa aurinkokatoksen alla kuorimassa perunoita tai pilkkomassa kasviksia muhennokseen. Vietettyään vuosia Siperian pakkasissa ihmiset nauttivat jokaisesta auringonsäteestä. Muutama puu tai kukkapenkki olisi tietysti tehnyt paikasta viihtyisämmän, mutta aikaa ei ollut tuhlattu alueen somistamiseen. Leiri sijaitsi sentään Elbursvuorten juurella, ja näköala kaukaisille huipuille oli silmää hivelevä.

”Missäs pikku Luzyna on?” yksi keittiöapulaisista kysyi pisteliäästi, kun Adam ja Helena tulivat ruoanjakopaikalle. Kaksi nuorta miestä lastasi heille ja muiden parakkien ruoanhakijoille käsikärriihin raskaat kattilalliset tölkkigulassia ja makaronia. ”Eikö hänellä pitänyt olla työvuoro tänään?”

Helena jähmettyi. ”Siskoni piti mennä lääkäriin”, hän väitti suu tiukkana viivana.

Toinen keittiöpoika nauroi. ”Vai lääkäriin!” hän ivasi. ”Äsken näin hänet Kasparinsa kanssa tuolla vajan takana. Taisi erehtyä ovesta ja meni sairaalan sijasta autokorjaamoon.”

Kahdeksantoistavuotiaan Kasparin työnä oli huoltaa kuorma-autoja, joilla leiriin tuotiin muonavaroja ja

uusina pakolaisia. Hän piti työstään, kun taas Luzyna inhosi keittiöaskareita. Tyttö ei ollutkaan ilmoittautunut työhön vapaaehtoisesti, vaan taipunut vastoin tahtoaan isosiskonsa painostukseen. Nyt Luzyna lintsasi aina tilaisuuden tullen, ja Helena katui jo, että oli vaatinut siskoltaan työpanosta. Hän oli kuitenkin sitä mieltä, että kuusitoistavuotiaan piti tehdä edes jotain, jos ei kerran halunnut käydä koulua eikä piittänyt ompelija-koulutuksestakaan, jonka Helena oli aloittanut hampaitaan kiristellen. Luzyna ei myöskään välittänyt parantaa englannin kielen taitoaan eikä opiskella ranskaa tai persiaa. Hän näytti päättäneen olla tekemättä yhtikäs mitään, vain olla jouten ja nauttia tästä näennäisestä paratiisista, johon he olivat päätyneet.

Helena katseli ympärilleen ennen kuin asettui työntämään käsikärryjä, joita Adam veti toiselta puolelta. Hänen mielestään pakolaisleiri ei ollut mikään paratiisi, vaikka se kieltämättä olikin paras paikka, johon he olivat Puolasta karkottamisensa jälkeen joutuneet. Huolimatta mahtavista lumipeitteisistä vuorenhuipuista vihreiden kukkuloiden ja taatelitarhojen keskellä hän näki ennen kaikkea leirin surkeat parakit ja kujat täynnä murheellisia, juuriltaan revittyjä ihmisiä. Toki Helena nautti retkistä Teheranin kaupunkiin, joka sijaitsi vain neljän kilometrin päässä leiristä, mutta metropolin vilinässä hän tunsi olevansa väärässä paikassa. Ruuhkaiset kadut, toistensa suuhun huutavat autonkuljettajat, kuorma-autot ja aasien ja härkien

vetämät kärryt pelottivat häntä, ja hän arasteli tinkimistä basaareissa, ulisevaa musiikkia, muessinien huutoja moskeijoista ja ihmisiä, jotka olivat sonnustautuneet pussihousuihin, pitkiin kaapuihin ja outoihin päähineisiin.

Kyllähän Helenakin osasi ihastella šaahin loisteliasta palatsia, mutta toisin kuin Luzyna, hän ei haaveillut hienostokaupoista kaupungin länsimaisesti suuntautuneissa osissa ja siellä kulkevien naisten silkkileningeistä ja tyylikkäästä ehostuksesta. Hienommilla kaduilla kävellessään Helena häpesi omia vaatimattomia puuvillamekkojaan. Kauttakulkuleirissä Pahlavin satama-kaupungissa pakolaiset olivat saaneet täitarkastuksen jälkeen uusia vaatteita. Useimmat villapaidat, mekot ja takit eivät kuitenkaan istuneet hyvin tai olivat liian kuumia Persian kesään. Teheranin naisiin verrattuna Helena tunsu olevansa ruma ankanpoikanen, kun taas Luzyna olisi näyttänyt prinsessalta säkkikankaassakin. Sisar oli jo nyt oikea kaunotar ja tiesi sen itsekin turhan hyvin. Luzyna uskoi vakaasti, että hänellä olisi jonakin päivänä koko maailma jalkojensa juuressa. Enää hänessä ei näkynyt jälkeäkään siitä nyyhkyttävästä pikku raukasta, joka oli takertunut epätoivoissaan isosiskoonsa, kun neuvostoliittolaiset sotilaat olivat raahanneet perheen ulos tilavasta talostaan Lvivissä, lyöneet isää ja solvanneet äitiä.

Helena ei vielääkään voinut käsittää, minkä takia Stalin oli karkottanut heidät Itä-Puolasta niin raa'asti

sovittuaan Adolf Hitlerin kanssa maan jakamisesta. Siihen saakkahan he olivat eläneet sulassa sovussa ukrainalaisten ja valkovenäläisten kanssa, joita enemmistö asukkaista oli Puolan siinä osassa. Helenan isä oli hammaslääkärinä hoitanut jokaista tasa-arvoisesti, ja äiti oli opettanut englantia ja ranskaa myös ukrainalaisille ja venäläisille lapsille. Neuvostoliitto kuitenkin julisti sadattuhannet Puolan kansalaiset luokka- ja kansanvihollisiksi. He eivät ehtineet tajuta mitä tapahtui, kun heidät jo haettiin kodeistaan, lastattiin karjavaunuihin ja rahdattiin pohjoiseen.

Seuraavat kaksi vuotta perhe vietti Siperiassa Vorkutassa. Helena, joka oli tuolloin jo neljäntoista, raatoi vanhempiensa kanssa metsissä, välillä kaivoksessakin. Luzynan he pitivät mitenkuten hengissä niukoilla ruoka-annoksillaan. Helena muisti Siperian jääkylmänä helvetinä – lämpötila putosi toisinaan jopa viiteenkymmeneen pakkasasteeseen. Yöllä perhe nukkui kylki kyljessä pitääkseen toisensa lämpiminä, ja he saivat taistella kylmyyttä, nälkää ja syöpäläisiä vastaan. Puoli vuotta myöhemmin Helenan isä kuoli kaivosonnettomuudessa. Äiti sinnitteli siitä huolimatta kiinni elämän syrjässä. Vielä sittenkin, kun kirves ja saha eivät olleet pysyvä hänen käsissään, hän meni yskivänä ja kuumeisena metsään hakkaamaan puita. Pari kuukautta ennen vapautusta hänkin kuoli. Helena muisti vielä hyvin, miten hän ja Luzyna olivat kapealla, kovalla la-verilla painautuneet äitinsä viereen pitääkseen tämän

lämpimänä. Jossain vaiheessa Luzyna oli uupuneena nukahtanut, mutta Helena oli pidellyt äitiä sylissään, kuunnellut tämän vaivalloisia hengenvetoja ja lopulta kuullut viimeiset sanat: ”Pidä huolta Luzynasta, Helena! Nyt sinun on huolehdittava sisarestasi. Lupaa minulle, ettet jätä häntä yksin... Luzyna ansaitsee parempaa, hänen on pakko selviytyä täältä... Minun pieni aurinkoni, valonsäteeni...”

Helena oli luvannut ja tukahduttanut vanhan tuskan. Taas puhuttiin vain Luzynasta. Luzyna, valotar, ihastuttava enkeli, jolla oli kullankaalea tukka ja taivaansiniset silmät, oli koko perheen lemmikki. Ei Helena toki voinut väittää, että vanhemmat olisivat laiminlyöneet häntäkään. Päinvastoin, Maria ja Janek Grabowski olivat aina osoittaneet molemmille tyttärelleen paljon huomiota. Helenan mielenkiintoa kieliin ja kirjallisuuteen oli tuettu yhtä lailla kuin Luzynaa kannustettu musiikissa ja tanssissa. Helena muisti, miten hän oli monet tunnit opiskellut äitinsä johdolla englantia ja ranskaa tai lukenut isän kanssa lempikirjojaan. Toisaalta hän muisti myös, miten isän kasvot olivat kirkastuneet, kun Luzyna oli yhtäkkiä pyörähtänyt sisään kuin virvatuli kertomaan tai esittämään jotakin. Hän saattoi vielä nähdä ylpeyden äitinsä katseessa, kun Luzyna esiintyi ensimmäisen kerran musiikkikoulun matineassa – kymmenvuotiaana sisar oli ollut jo kelpo pianisti. Esityksen jälkeen kaikki olivat tulleet onnittelemaan Grabowskeja heidän kauniista ja

lahjakkaasta tyttärestään, ja Helena oli saanut katsella syrjästä.

Helenan ansioista ei vanhempia ollut onnitellut kukaan. Ei hän mitenkään ruma ollut, muttei myöskään kiinnittänyt katseita. Helena Grabowskilla oli ruskea suora tukka, joka rasvoittui helposti, jos sitä ei pessyt päivittäin. Hänen kasvonsa olivat sopusuhtaiset, silmät olivat suuret ja etäällä toisistaan, mutta tylsän posliininsiniset. Ja toisin kuin pikkusiskonsa, joka hurmasi jokaisen, Helena oli kiltti ja hillitty.

Äitinsä kuoleman jälkeen Helena oli yrittänyt tunnollisesti pitää lupauksensa. Hän oli nipistänyt entistäkin suuremman osan niukoista ruoka-annoksistaan ja tehnyt lujasti työtä sisarensa elättämiseksi. Jos heitä ei olisi vapautettu, Helenakin olisi varmasti kuollut ennen pitkää. Persia oli ollut heidän pelastuksensa, ja Luzyna puhui vieläkin innoissaan kauttakulkuleiristä, joka oli sijainnut Pahlavissa aivan rannan tuntumassa. Lopultakin he olivat saaneet tarpeeksi ruokaa, ja lapset olivat päässeet leikkimään lämpimässä hiekassa ja uimaan Kaspienmeren vedessä. Helenan muistot eivät olleet yhtä huolettomia. Hän suri viimeisiä vanhemmiltaan jääneitä tavaroita, jotka oli poltettu rannalla karanteenitoimenpiteenä. Joukossa oli ollut valokuvia ja kirjeitä, korvaamattomia muistoesineitä. Helena oli katsellut nyhyhkyttäen, kun tuuli oli puhaltanut tuhkat pitkin rantaa. Luzynalle Persia saattoi olla paratiisi, mutta Helenalle tämäkin maa oli osa

samaa painajaista, joka oli alkanut, kun heidät oli karkotettu Lvivistä.

Nyt hän lykki käsikärriä kaikin voimin – hän oli vieläkin aivan liian laiha ja heikko – ja yritti olla ajattelemta tulevaisuutta. Sanottiin, että sota olisi pian ohi. Ehkä he voisivat sitten palata Puolaan ja takaisin vanhaan elämäänsä.

Parakin edessä asukkaat odottivat jo ruokaansa pääosin kärsivällisinä ja välinpitämättöminä. Aikuiset pakolaiset näyttivät vanhoilta ja riutuneilta, vaikka useimmat heistä olivat tuskin keski-ikäisiä. Jos Siperiaan joutuessaan ei ollut nuori ja sitkeä, vankeudesta ei selvinnyt hengissä. Saapuessaan Persiaan hyvin moni oli ollut sairas, ja tuhansia oli kuollut vielä Pahlavin ja Teheranin sairaaloissa, vaikka persialaiset, intialaiset ja englantilaiset lääkärit olivat tehneet parhaansa heidän hyväkseen. Helena tolkutti itselleen, että hänen tuli kiittää taivasta siitä, että he Luzynan kanssa olivat pelastuneet, mutta siihen hänellä ei riittänyt nöyryyttä. Hän ei voinut uskoa, että Jumala todellakin tahtoi heidän parastaan. Kai Luoja olisi siinä tapauksessa voinut estää koko maastakarkotuksen.

Adam aloitti ruoanjakelun, ja Helenalta liikenä ystävällinen sana jokaiselle, jonka pelti- tai alumiinilautaselle hän annosteli kauhallisen gulassia ja makaronia. Jonon loppupäässä vuoroaan odotti myös Luzyna. Ojentaessaan lautastaan tyttö lahjoitti sisarelleen valloittavimman hymynsä.

”Olit *niin* kiltti, kun tulit tuuraamaan minua!”

Luzynan ääni oli kirkas ja pehmeä.

Helena irvisti. ”En minä sitä sinun takiasi tehnyt, vaan näiden ihmisten, jotka olisivat muuten joutuneet odottamaan ruokaansa vaikka kuinka pitkään!” hän moitti. ”Missä sinä olit, Luzyna? Et varmastikaan lääkkärillä, kuten väitit? Aina sinä valehtelet ja lintsaat töistäsi... Mittani alkaa olla täysi! Etkö ikinä mieti, mitä vanhempamme olisivat siitä sanoneet? Tiedät kyllä, miten tunnollisia äiti ja isä olivat. He olisivat hävenneet käytöstäsi!”

Luzyna kohautti olkapäitään – jopa sen hän osasi tehdä viehkeästi. Hän oli sitonut kiharansa niskaan, ja vaikka hänen mekkonsa oli vanha ja kulunut, se istui hänelle hyvin. Luzynan ei tarvinnut ommella vaatteisiinsa kuin muutama pisto, ja heti ne näyttivät paremmilta hänen yllään. Musliinimekon alta erottui jo naisellisia muotoja, ja Helena totesi kateellisena, että sisarella oli jo nyt enemmän povea kuin hänellä itsellään melkein yhdeksäntoistavuotiaana.

”Äiti ja isä ovat kuolleet”, Luzyna antoi nenäkkäästi takaisin. ”Joten heitä ei enää hävetä mikään. Ja jos he olisivat elossa, heillä olisi muutakin tekemistä.”

Helena nyökkäsi vakavana. ”Epäilemättä!” hän sanoi. ”Isä hoitaisi täällä leirissä ihmisten hampaita ja äiti opettaisi lapsia. Aivan varmasti he eivät vain laiskottelisi ja...”

”...nauttisi elämästä?” Luzyna jatkoi uhmakkaasti. ”Mitä pahaa siinä on? Työtä ja nälkää me olemme jo

nähneet riittämiin. Miksi emme viimein saisi elää päivä kerrallaan?”

”Entä myöhemmin sitten?” Helena kysyi. ”Emme jää tänne leiriin loppuiäksemme, eikä sinulle ikuisesti kanneta ruokaa eteen. Myöhemmin...”

”Myöhemmin olemme ehkä manan majoilla kaikki tyynni!” Luzyna sanoi julkeasti, otti kauhan sisarensa kädestä, ammensi ruokaa lautaselleen ja kääntyi lähteäkseen. ”Sota jatkuu vieläkin, ja kuka tietää, miten se päättyy. Sotilaat sanovat, että amerikkalaiset rakentavat asetta, jolla voidaan tuhota koko maailma. Ja niin tekevät myös saksalaiset. Jos ne ehtivät valmiiksi ensin, niin... pum!”

Luzyna heilautti kättään paljonpuhuvasti ja häipyi sitten lautasensa kanssa – todennäköisesti taas vajaan tai Kasparin parakkiin syömään yhdessä nuorukaisen kanssa.

Helena jäi onnettomana katsomaan sisarensa perään. Ei hän voinut väittää Luzynan olevan väärässäkään, eikä sisaren elämänasenne ollut mitenkään harvinainen. Leirissä juuri kukaan ei välittänyt tehdä suunnitelmia tulevaisuutensa varalle.

KAKSI KOHTALOAAN ETSIVÄÄ NUORTA TOISEN MAAILMANSODAN PYÖRTEISSÄ

Vuonna 1941 nuori Helena matkustaa sisarensa Luzynan kanssa Puolasta Lähi-itään karkuun Eurooppaa koettelevaa kauhua. Helena on kuullut mahdollisuudesta päästä turvaan kaukaiseen Uuteen-Seelantiin, joka vaikuttaa toiveikkaalta satamalta suojassa sodan kärsimyksiltä. Maailma asettaa kuitenkin esteen naisten tielle, kun vain toinen heistä saa turvapaikan kaukaisesta maasta.

Samaan aikaan James McKenzie kapinoi vanhempiaan vastaan Uudessa-Seelannissa. Vanhempiansa jyrkästä vastustuksesta huolimatta nuori lentäjä haluaa matkustaa Eurooppaan puolustamaan vapaata maailmaa. Kohtalo laittaa Helenan ja Jamesin tiet törmäyskursseille, ja nuoret joutuvat taistelemaan kaikkien tulevaisuuden vuoksi maailman syttyessä liekkeihin heidän ympärillään.

Toivoa maailman äärissä on **SARAH LARKIN** Uusi-Seelanti-sarjan huikaiseva päätösosa, joka jatkaa McKenzién suvun tarinaa ja vie lukijan unohtumattomalle matkalle kohti kaukaisuudessa siintävää toivoa.